

Jungtinės Tautos

CCPR/C/138/D/3198/2018

Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas

Platinimas: visuotinis
2023 m. rugsėjo 8 d.

Originalo kalba: anglų

Žmogaus teisių komitetas

Sprendimas, Komiteto pagal Fakultatyvaus protokolo 5 straipsnio 4 dalį priimtas dėl pranešimo Nr. 3198/2018*, **

<i>Pranešimą pateikė:</i>	V. V. (atstovaujamas teisinio atstovo Stanislovo Tomo)
<i>Galima auka :</i>	Autorius
<i>Valstybė, Pakto Šalis:</i>	Lietuva
<i>Pranešimo pateikimo data:</i>	2017 m. sausio 7 d. (pirminis pateikimas)
<i>Nuorodos į dokumentus:</i>	Sprendimas, priimtas pagal Komiteto darbo reglamento 92 taisyklę ir perduotas Valstybei, Pakto Šaliai, 2018 m. liepos 6 d. (nepateikiamas dokumento forma)
<i>Sprendimo priėmimo data:</i>	2023 m. liepos 19 d.
<i>Dalykas:</i>	Teisingas bylos nagrinėjimas
<i>Procesiniai klausimai:</i>	Piktnaudžiavimas teise pateikti pranešimą; šalies vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimas; nepakankamas pagrindimas; Komiteto darbo reglamento 95 taisyklė
<i>Materialiniai klausimai:</i>	Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą
<i>Pakto straipsniai:</i>	7 straipsnis, 10 straipsnio 1 dalis, 14 straipsnio 1 dalis, 14 straipsnio 3 dalies d, e ir g punktai ir 17 straipsnio 1 dalis
<i>Fakultatyvaus protokolo straipsniai:</i>	2 straipsnis, 3 straipsnis ir 5 straipsnio 2 dalies b punktas

* Priimta Komiteto 138-ojoje sesijoje (2023 m. birželio 26 – liepos 26 d).

** Nagrinėjant šį pranešimą dalyvavo toliau išvardyti Komiteto nariai: Tania María Abdo Rocholl, Farid Ahmadov, Wafaa Ashraf Moharram Bassim, Rodrigo A. Carazo, Yvonne Donders, Mahjoub El Haiba, Carlos Gómez Martínez, Laurence R. Helfer, Marcia V. J. Kran, Bacre Waly Ndiaye, Hernán Quezada Cabrera, José Manuel Santos Pais, Soh Changrok, Tijana Šurlan, Kobauyah Tchamdja Kpatcha, Teraya Koji, Hélène Tigroudja ir Imeru Tamerat Yigezu.

1.1. Pranešimo autorius – Lietuvos pilietis V. V., gimęs 1967 metais. Jis teigia, kad Valstybė, Pakto Šalis, pažeidė jo teises pagal Pakto 7 straipsnį, 10 straipsnio 1 dalį, 14 straipsnio 1 dalį, 14 straipsnio 3 dalies d, e ir g punktus ir 17 straipsnio 1 dalį. Fakultatyvus protokolą Valstybei, Pakto Šaliai, įsigaliojo 1992 m. vasario 20 d. Autoriui atstovauja teisinis atstovas.

1.2. 2021 m. sausio 2 d. teisinis atstovas pagal Komiteto darbo reglamento 95 taisyklę pateikė prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, tačiau prašymas buvo atmestas kaip nepagrįstas.

Autoriaus pateikti faktai

2.1. Autorius yra UAB „Tauvita“ direktorius. Valdžios institucijos įtarė, kad bendrovė pirkė vogtus automobilius. 2012 m. birželio 15 d. Klaipėdos miesto apylinkės teismas davė policijai leidimą atlikti kratą bendrovės patalpose ir tam tikroje autoriaus nuosavybėje, siekiant surasti pavogtą automobilį¹.

2.2. Krata buvo atlikta 2012 m. birželio 15 d., tačiau policijos pareigūnai per klaidą kratą atliko ir patalpose, kurios nebuvo nurodytos apylinkės teismo nutartyje, tai yra krata buvo daroma lauko virtuvėje, kuri pagal valstybės registro įrašus buvo atskirta nuo likusio autoriaus turto. Iš lauko virtuvės, kuri nebuvo nurodyta nutartyje dėl kratos, policijos pareigūnai paėmė autoriui priklausančią kompiuterį.

2.3. 2012 m. spalio 18–31 d. autorius buvo suimtas. 2012 m. spalio 18–22 d. ir 2012 m. spalio 30 d. autorius buvo laikomas Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato areštinės 15,96 m² kameroje, kuria jis naudojosi kartu su kitais trimis asmenimis². 2012 m. spalio 25–29 d. autorius buvo laikomas Šiaulių tardymo izoliatoriaus 18,66 m² ploto kameroje, kurioje buvo kiti aštuoni asmenys³. Kameroje taip pat buvo stalas, devynios kėdės, maisto produktų lentyna, spinta, praustuvė ir unitazas, kuriuo suimtiesiems teko naudotis vienas kito akivaizdoje. Kameros sienos buvo apaugusios grybeliu, lovose buvo pilna parazitų, buvo „katės dydžio“ žiurkių. 2012 m. spalio 29 d. autorius buvo laikomas kitoje Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato kameroje, kurios plotas 14,15 m² ir kurioje buvo kiti du suimtieji⁴. Kameroje buvo lovos, tualetas, stalas ir kėdės. Autorius teigia, kad jam nebuvo leista pasimatyti su sutuoktine.

2.4. 2012 m. spalio 22 d. per apklausą autorius atsisakė gynėjo, nes tyrėjas dėl to darė jam spaudimą. Šį sprendimą jis priėmė verčiamas dėl žeminančio elgesio su juo ir nuolatinio prokuratūros pareigūnų spaudimo prisipažinti. Atsisakęs gynėjo, autorius davė parodymus prieš save, t. y. savo elektroninio pašto adresu ir 2012 m. birželio 15 d. paimto nešiojamojo kompiuterio slaptažodį.

2.5. Tyrėjai rado rinkmeną su automobilių „Audi A3“, „A4“ ir „A6“ detalių sąrašu ir jų kainomis. Šie duomenys buvo panaudoti pagrindžiant įtarimą, kad autorius šiuos automobilius pardavė ir jam kilo pareiga pritaikius 24,73 proc. tarifą sumokėti 18 798,83 euro pridėtinės vertės mokestį (PVM)⁵.

2.6. Ikiteisminio tyrimo metu trys bendrai kaltinami asmenys, bendrovės darbuotojai, tyrimo pareigūnams davė parodymus, kad automobilių detales be transporto priemonės identifikacinių numerių autoriaus bendrovei kelis kartus pardavė keli asmenys. Po šių parodymų suėmimas bendrai kaltinamiems asmenims buvo panaikintas ir jų procesinis statusas iš bendrai kaltinamų asmenų pakeistas į liudytojų.

¹ Byla Nr. 30-1-00211-12. Krata buvo atlikta bendrovės gamybiniame pastate ir surinkimo pastate, taip pat arkiniame sandėlyje, sandėlyje ir autoriaus bute.

² Vidutiniškai 3,99 m² vienam suimtajam.

³ Vidutiniškai 2,07 m² vienam suimtajam.

⁴ Vidutiniškai 4,72 m² vienam suimtajam.

⁵ Autorius teigia, kad nuo 2008 m. sausio 1 d. iki 2008 m. gruodžio 31 d. PVM buvo 18 proc.; nuo 2009 m. sausio 1 d. iki 2009 m. liepos 1 d. (*vertėjo pastaba: sprendimo originale rašybos klaida nurodant metus; autorius nurodė šią datą: 2012 m. liepos 1 d.*) – 19 proc.; nuo 2009 m. rugsėjo 1 d. iki 2012 m. liepos 1 d. – 21 proc.

2.7. 2015 m. balandžio 2 d. Tauragės rajono apylinkės teismas autorių išteisino ir panaikino visus jam pateiktus kaltinimus⁶. Pasak autoriaus, jis buvo išteisintas, nes liudytojai (buvę bendrai kaltinami asmenys) paneigė sulaikymo metu jų duotus pirminius parodymus.

2.8. Prokuratūra išteisinamąjį nuosprendį apskundė ir 2015 m. spalio 8 d. Klaipėdos apygardos teismas apylinkės teismo nuosprendį panaikino. Autorius buvo nuteistas ir pripažintas kaltu pagal Baudžiamojo kodekso 220 straipsnio 1 dalį ir 222 straipsnio 1 dalį už tai, kad, įsigijęs vogtą automobilį ir pardavęs automobilių „Audi“ detales, neįtraukė gautų pajamų į oficialią UAB „Taufita“ apskaitą, kad išvengtų 18 798,83 euro PVM. Jam buvo skirta 7 000 eurų bauda. Autoriaus teigimu, Klaipėdos apygardos teismas nuosprendyje rėmėsi dviejų liudytojų (buvusių bendrai kaltinamų asmenų) parodymais, kuriuos jie davė būdami sulaikyti, ir neatsižvelgė į vėliau žodiniuose posėdžiuose duotus jų parodymus.

2.9. Autorius pateikė kasacinį skundą Lietuvos Aukščiausiajam Teismui ir 2015 m. lapkričio 16 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas jį pripažino nepriimtiniu. Autorius pateikė antrą kasacinį skundą ir tas pats teismas 2016 m. sausio 15 d. pripažino jį nepriimtiniu.

Skundas

3.1. Autorius teigia, kad buvo pažeistos jo teisės pagal Pakto 7 straipsnį, 10 straipsnio 1 dalį, 14 straipsnio 1 dalį, 14 straipsnio 3 dalies d, e ir g punktus ir 17 straipsnio 1 dalį.

3.2. Autorius teigia, kad Pakto 7 straipsnyje ir 10 straipsnio 1 dalyje numatytos jo teisės pažeistos dėl nežmoniškų kalinimo sąlygų nuo 2012 m. spalio 18 d. iki spalio 31 d. Jis teigia, kad kamerų ribotas plotas ir sąlygos bei negalėjimas pasimatyti su sutuoktine prilygo žeminančiam elgesiui, kuriuo buvo žeminamas suimtųjų orumas. Autorius dėl šios padėties nesiskundė, nes Lietuvos teismai neturėjo praktinių galimybių ją pagerinti: Lietuvai būdinga bendra laisvės atėmimo vietų perpildymo problema, o pasimatymai su sutuoktiniais pagal Lietuvos įstatymus neleidžiami.

3.3. Jis teigia, kad buvo pažeista Pakto 14 straipsnio 1 dalis ir 17 straipsnio 1 dalis, nes Klaipėdos miesto apylinkės teismo 2012 m. birželio 15 d. nutartis dėl kratos nebuvo taikoma lauko virtuvei, kurioje buvo rastas jo nešiojamas kompiuteris, ir kad tai yra teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimas. Autorius teigia, kad nepagrįstai buvo netenkintas jo prašymas iškviešti liudytojais kitus penkis policijos pareigūnus, dalyvavusius atliekant kratą. Kadangi lauko virtuvė priklausė autoriaus nuosavybei, jis teigia, kad tai buvo neteisėtas įsikišimas į būsto neliečiamybę.

3.4. Autorius teigia, kad 2012 m. spalio 22 d. jį privertus atsisakyti gynėjo, buvo pažeistas Pakto 14 straipsnio 3 dalies d punktas, nes: i) atsisakymas buvo pasirašytas tuo metu, kai su juo buvo žeminamai elgiamasi areštiniėje; ii) atsisakymo metu nedalyvavo gynėjas; iii) atsisakymą inicijavo tyrėjas; ir iv) atsisakymas nebuvo pakankamai motyvuotas.

3.5. Autoriaus nuomone, atsisakius apklausti penkis papildomus liudytojus – kratos metu dalyvavusius policijos pareigūnus, pažeistas Pakto 14 straipsnio 3 dalies e punktas. Jis taip pat teigia, kad dėl to, jog buvo atsižvelgta į dviejų bendrovės darbuotojų parodymus, kuriuos jie davė būdami areštiniėje, o ne žodinio bylos nagrinėjimo teisme metu, jis neteko galimybės jų apklausti. Autorius pažymi, kad tuo metu, kai davė pirminius parodymus, šie darbuotojai buvo bendrai kaltinami asmenys ir laikomi areštiniėje, tačiau žodinio bylos nagrinėjimo metu jie buvo liudytojai, o pagal galiojančius įstatymus „kaltinamieji turi teisę meluoti, kad galėtų apsiginti, tačiau liudytojai privalo sakyti tiesą“.

3.6. Autorius teigia, kad 2012 m. spalio 22 d., kai jis atsisakė gynėjo ir buvo įkalbėtas pateikti parodymus prieš save, buvo pažeistas Pakto 14 straipsnio 3 dalies g punktas. Jis tvirtina, kad šie parodymai buvo pateikti tyrėjo pasiūlymu ir kad iš karto po to, kai pateikė šią informaciją, autorius buvo paleistas.

⁶ Autorius papildomos informacijos nepateikė.

Valstybės, Pakto Šalis, pastabos dėl priimtumo ir esmės

4.1. 2019 m. sausio 7 d. verbaline nota Valstybė, Pakto Šalis, pateikė savo pastabas dėl pranešimo priimtumo ir esmės.

4.2. Valstybė, Pakto Šalis, ginčija, kad autoriaus skundai pagal Pakto 7 straipsnį ir 10 straipsnio 1 dalį turi būti pripažinti nepriimtinais pagal Pakto fakultatyvaus protokolo 2 straipsnį ir 5 straipsnio 2 dalies b punktą, nes autorius nepanaudojo šalies vidaus teisinės gynybos priemonių. Be to, autoriaus teiginiai yra nepagrįsti, nes jis nepateikė pakankamai faktinių ir teisinių argumentų, kad pagrįstų savo tvirtinimus, jog jo kalinimo sąlygose buvo Pakto 7 straipsnio ir 10 straipsnio 1 dalies pažeidimo požymių. Autorius pretenzijų dėl kalinimo sąlygų niekada nereikšė nei policijai ar Kalėjimų departamentui, nei jokiai kitai institucijai, taip pat dėl to nesikreipė į nacionalinius teismus.

4.3. Valstybė, Pakto Šalis, teigia, kad autorius nepateikė ieškinio valstybei dėl tariamai nežmoniškų kalinimo sąlygų pagal Konstitucijos 30 straipsnį ir pagal galiojusį nuo 2001 m. liepos 1 d. Lietuvos Respublikos civilinį kodeksą, kurio 6.271 straipsnyje numatyta teisė gauti žalos, padarytos neteisėtais valdžios institucijų veiksmais, atlyginimą.

4.4. Dar 2008 m. buvo priimta nemažai kalinamiesiems palankių teismų sprendimų, kuriais pripažinta civilinė atsakomybė už neteisėtais valstybės institucijų veiksmais padarytą žalą ir priteista atlyginti dėl žmogaus teisių pažeidimų padarytą neturtinę žalą. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nuosekliai konstatuodavo, kad valstybė privalo užtikrinti, jog kalinimo sąlygos būtų suderinamos su pagarba žmogaus orumui, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų kalinamajam kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama kalinamojo sveikata ir gerovė⁷.

4.5. Dėl tariamai netinkamų kalinimo sąlygų Valstybė, Pakto Šalis, pažymi, kad Komitetas atsižvelgia į tuos pačius kriterijus kaip ir Europos Žmogaus Teisių Teismas ir juos taiko. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas⁸ iš esmės vadovaujasi tokiais pačiais kriterijais, kokie yra suformuluoti Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje panašiose bylose.

4.6. Be to, nacionaliniai teismai *affirmanti non neganti incumbit probatio*⁹ taisyklės netaiko labai griežtai, o įpareigoja kalėjimo administraciją pateikti papildomus įrodymus¹⁰ arba esamus įrodymus aiškina pareiškėjo naudai¹¹.

4.7. Valstybė, Pakto Šalis, pažymėjo, kad autorius Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato areštinėje buvo laikomas 10 parų, einančių ne iš eilės, o Šiaulių tardymo izoliatoriuje – 4 paras. Vadovaujantis vidaus reikalų ministro įsakymu Nr. 5-V-356 patvirtintomis Teritorinių policijos įstaigų areštinių veiklos taisyklėmis ir Lietuvos higienos norma HN 76:2010, autorius buvo tris kartus per dieną maitinamas, aprūpintas tinkama patalynė, drabužiais ir higienos reikmenimis. Patalynė buvo keičiama kartą per savaitę. Buvo įrengtos tinkamos prausimosi patalpos, kad jis bent kartą per savaitę galėtų nusiprausti po dušu, kameras suimtieji kiekvieną dieną valydavo, naudodami tam skirtas valymo priemones. Kartą per ketvirtį laisvės atėmimo vietose buvo organizuojama profilaktinė patalpų dezinfekcija, dezinfekcija ir dezinfestacija. Sanitariniai įrenginiai buvo tinkami, švarūs ir padorūs. Autorius kasdien galėjo bent vieną valandą tinkamai pasivaikščioji gryname ore. Taigi autoriaus laikymo sąlygos atitiko Jungtinių Tautų standartinėse minimaliose elgesio su kaliniais taisyklėse (Nelsono Mandelos taisyklėse) nustatytus elgesio su kaliniais reikalavimus ir jose nebuvo Pakto 7 straipsnio ir 10 straipsnio 1 dalies pažeidimo požymių.

⁷ Pavyzdžiui, bylos Nr. A-556-345/2013 ir Nr. A-492-375/2013.

⁸ Pavyzdžiui, byla Nr. A-146-320/2012, susijusi su byla *Kudla prieš Lenkiją*, peticija Nr. 30210/96.

⁹ Įrodinėjimo pareiga paprastai tenka asmeniui, kuris dėl ginčo pateikia reikalavimą.

¹⁰ Pavyzdžiui, byloje Nr. I-4753-580/2015 Vilniaus apygardos administracinis teismas atidėjo bylos nagrinėjimą, kad įstaigos administracija pateiktų papildomą informaciją apie lovų skaičių kameroje.

¹¹ Pavyzdžiui, byloje Nr. A-188-442/2015 Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas pažymėjo, kad įstaigos administracija nepateikė tikslių duomenų apie kalinių skaičių kameroje, todėl teisėjų kolegija tuos neaiškumus aiškino pareiškėjo naudai, pripažindama, kad pagal vidaus teisės aktus per visą laikotarpį dėl perpildymo buvo pažeistos jo teisės.

4.8. Dėl pasimatymų su šeima pažymėtina, kad autorius niekada į jokios laisvės atėmimo vietos administraciją nesikreipė dėl ilgalaikių pasimatymų ir konkrečiai jų neprašė. Jis tik hipotetiškai teigė, kad neturėjo teisės į ilgalaikius pasimatymus. Atsižvelgiant į Europos Žmogaus Teisių Teismo praktiką ir nagrinėjamas aplinkybes, autorius negalėjo teigti, kad nukentėjo nuo Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Europos žmogaus teisių konvencija) 8 straipsnio pažeidimo¹². Valstybė, Pakto Šalis, taip pat pažymi, kad pagal šalies vidaus teisę laisvės atėmimo vietos administracija neprivalo *ex officio* organizuoti ilgalaikių pasimatymų asmenims, kurių laisvė yra apribota. Tokie pasimatymai galimi tik asmens, kurio laisvė apribota, prašymu ir tik tuo atveju, jeigu jie pagrįsti.

4.9. Valstybė, Pakto Šalis, taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad autorius nesikreipė į administracinį teismą dėl žalos atlyginimo dėl to, kad dėl jo, kaip iki teismo suimto asmens, statuso su juo buvo elgiamasi skirtingai ir jam nebuvo užtikrinta teisė į ilgalaikius pasimatymus, o tai, Valstybės, Pakto Šalies, nuomone, įrodo, kad pareiškėjas dėl tariamų pažeidimų galėjo dėl teisinės gynybos kreiptis nacionaliniu lygmeniu ir jam nereikėjo naudotis tarptautiniais mechanizmais.

4.10. 2013 m. Europos Žmogaus Teisių Teismas priėmė sprendimą byloje *Varnas prieš Lietuvą*, kuriame konstatavo, kad, kardomojo kalinimo laikotarpiu uždraudusios pareiškėjui pasimatyti su sutuoktine, valdžios institucijos nepateikė pagrįsto ir objektyvaus pateisinimo dėl skirtingo elgesio ir elgėsi diskriminuojančiai, todėl buvo pažeistas Europos žmogaus teisių konvencijos 14 straipsnis kartu su 8 straipsniu¹³. Valstybė, Pakto Šalis, pripažįsta, kad, esant kolizijai su vidaus teisės normomis, Europos žmogaus teisių konvencija turi viršenybę prieš vidaus teisės aktus¹⁴ ir dėl to nacionaliniai teismai yra nustatę veiksmingą kompensacinę šalies vidaus teisinės gynybos priemonę.

4.11. Atsižvelgdama į nacionalinių teismų praktiką, Valstybė, Pakto Šalis, teigia, kad autorius turėjo galimybę pasinaudoti veiksminga šalies vidaus teisinės gynybos priemone, kuri pagrįstai galėjo būti sėkminga ir atitiko Komiteto praktiką¹⁵. Vien tik abejonės dėl tam tikros teisinės gynybos priemonės perspektyvumo, kai ši priemonė nėra visiškai beprasmiška, nėra pagrįstas motyvas nesinaudoti šalies vidaus teisinės gynybos priemonėmis. Dėl šios priežasties ši skundo dalis pagal Fakultatyvaus protokolo 2 straipsnio b punktą turėtų būti paskelbta nepriimtina dėl veiksmingų šalies vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo.

4.12. Dėl skundų pagal Pakto 14 straipsnio 1 dalį ir 17 straipsnio 1 dalį Valstybė, Pakto Šalis, atkreipia dėmesį į tai, kad dėl tariamo 2012 m. birželio 15 d. kratos neteisėtumo autorius ikiteisminio tyrimo metu niekada nesiskundė nacionalinėms institucijoms arba vėliau nacionaliniams teismams, kai buvo nagrinėjama baudžiamoji byla.

4.13. Valstybė, Pakto Šalis, tvirtai laikosi nuomonės, kad ši pranešimo dalis yra nepagrįsta dėl toliau nurodytų priežasčių. Savavališkas ar neteisėtas įsikišimas į asmens būsto neliečiamybę yra draudžiamas pagal Paką. Remiantis Komiteto jurisprudencija, sąvoka „neteisėtas“ reiškia, kad negalimas joks įsikišimas, išskyrus įstatyme numatytus atvejus. Sąvoka „savavališkas įsikišimas“ taip pat svarbi Pakto 14 straipsnyje numatytos teisės apsaugai. Komiteto nuomone, ši sąvoka gali apimti ir įstatyme numatytą įsikišimą. Taikant savavališkumo sąvoką, siekiama garantuoti, kad net ir įstatyme numatytas įsikišimas turėtų atitikti Pakto nuostatas, tikslus ir uždavinius ir bet kuriuo atveju turėtų būti pagrįstas konkrečiomis aplinkybėmis, kuriomis toks įsikišimas gali būti leidžiamas. Asmens namuose atliekama krata turėtų apsiriboti būtinų įrodymų paieška ir neturėtų prilygti persekiojimui¹⁶.

4.14. Ginčijama krata buvo atlikta laikantis vidaus teisės nuostatų¹⁷ ir nusistovėjusios nacionalinių teismų praktikos, ja buvo siekiama surinkti svarbius įrodymus, kad būtų galima nustatyti, ar buvo padaryta nusikalstama veika ir, jei taip, kas dėl jos kaltas.

¹² *Oskirko prieš Lietuvą*, peticija Nr. 14411/16, 2018 m. rugsėjo 25 d. sprendimas, 53–55 punktai.

¹³ Peticija Nr. 42615/06, 2013 m. liepos 9 d. sprendimas.

¹⁴ Žr. 2008 m. balandžio 18 d. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimą A-248-58/08.

¹⁵ Pavyzdžiui, *Lukyanichik prieš Baltarusiją* (CCPR/C/97/D/1392/2005), 7.4 punktas.

¹⁶ Žr. Žmogaus teisių komiteto Bendrąjį komentarą Nr. 16 (1988 m.).

¹⁷ Žr. Baudžiamojo proceso kodekso 145 straipsnį.

Kaltinamasis pastatu faktiškai naudojosi kaip pagalbinėmis pagrindinio pastato patalpomis; kratos ribos, nustatytos ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartyje, nebuvo peržengtos, todėl krata buvo teisėta. Vertindami, ar pagalbinėse patalpose atlikta krata buvo teisėta, nacionaliniai teismai taikė šiuos kriterijus: a) ar kratos metu pagalbinėse patalpose dalyvavo atstovas (asmuo, susijęs su vieta, kurioje buvo vykdoma krata); b) ar atstovas prieš kratą buvo supažindintas su ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi; c) ar kratos protokolą pasirašęs atstovas dėl kratos turėjo kokių nors skundų; d) ar atstovas arba pats kaltinamasis kada nors skundėsi dėl kratos; e) ar kaltinamasis, susipažindamas su ikiteisminio tyrimo medžiaga, pateikė kokių nors skundų; f) ar tyrimui reikšmingi daiktai, rasti ir paimti kratos metu, priklausė kaltinamajam; ir g) ar atstovas arba kaltinamasis turėjo pastato durų raktus. Remiantis kratos protokolu, krata, be kita ko, buvo atlikta dalyvaujant bendrovės vadybininkui, kuris žinojo apie savo teisę dalyvauti visuose pareigūnų veiksmuose, susipažinti su visais paimamais daiktais ir dokumentais, taip pat teisę tuos veiksmus apskusti. Be to, vadybininkas buvo supažindintas su ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi, pasirašė kratos protokolą ir patvirtinimą, kad gavo protokolo kopiją. Kaip paaiškėjo iš bylos medžiagos, nei bendrovės vadybininkas, nei darbuotojai niekada nepateikė jokių skundų ar prašymų dėl tariamai netinkamos 2012 m. birželio 15 d. kratos vietos. Todėl nacionaliniai teismai konstatavo, kad Baudžiamojo proceso kodekso 145 straipsnyje nustatyti kratos atlikimo pagrindai ir tvarka, pagal kurią krata buvo atlikta, nebuvo pažeisti.

4.15. Dėl autoriaus skundo, kuriame teigiama, kad nešiojamasis kompiuteris buvo rastas pastate, kurio registro Nr. 7796-4001-7129, Valstybė, Pakto Šalis, nori pažymėti, kad kratos protokole šis registracijos numeris nebuvo nurodytas, todėl Valstybė, Pakto Šalis, negali sutikti su autoriumi, kad krata buvo atlikta pastate, kurio registro Nr. 7796-4001-7129. Tačiau iš 2012 m. birželio 15 d. protokolo matyti, kad krata buvo atlikta bendrovei „Tauvita“ priklausančiose pagalbinėse patalpose. Bet kuriuo atveju Valstybė, Pakto Šalis, nori patikslinti, kad abu pastatai Nr. 7796-4001-7029 ir Nr. 7796-4001-7129 yra bendrovės „Tauvita“ teritorijoje.

4.16. Kaip 2012 m. spalio 24 d. papildomos apklausos metu nurodė pats autorius¹⁸, pagalbinėse patalpose rastas nešiojamasis kompiuteris priklausė bendrovei ir jis naudojosi juo, tai yra pagalbinės patalpos bendrovės direktorius naudojo bendrovės reikmėms¹⁹. Galiausiai tai, kad pagalbinės patalpos buvo naudojamos bendrovės reikmėms, įrodo ir tai, kad šiose patalpose buvo rastas ir paimtas V. S. darbuotojo pažymėjimas.

4.17. Valstybės, Pakto Šalies, nuomone, autoriaus teiginiai dėl jo mėginimų iškviesti liudyti penkis²⁰ liudytojus turėtų būti atmesti kaip nepagrįsti. Valstybė, Pakto Šalis, primena, kad, kaip ir atsiliėpime į prokuroro apeliacinį skundą, autorius ginčijo, kad jam buvo žinoma, jog automobiliai buvo vogti, ir teigė, kad 2012 m. birželio 15 d. kratos metu pareigūnai paėmė ne visus automobilių dokumentus, o daiktai buvo išmėtyti, sulaužyti ir su jais buvo netinkamai elgiamasi. 2015 m. rugsėjo 10 d. Klaipėdos apygardos teismo posėdyje prokuroras prašė teismo apklausti liudytoją, kuris dalyvavo kratos metu ir galėtų paaiškinti dėl paimtų dokumentų. Remiantis 2015 m. rugsėjo 10 d. teismo posėdžiu, galima daryti išvadą, kad autorius klaidino Komitetą nurodydamas neteisingus faktus.

4.18. Valstybė, Pakto šalis, primena, kad pagal Komiteto jurisprudenciją Pakto 14 straipsnio 3 dalies e punktas garantuoja kaltinamiesiems teisę apklausti priešingos šalies liudytojus, taip pat teisę reikalauti, kad gynybos liudytojai būtų iškviesti ir apklausti tokiomis pat sąlygomis, kokios taikomos kaltinimo liudytojams. Tačiau Komitetas pripažįsta, kad ši nuostata nenumato neribotos teisės reikalauti, kad į teismo posėdį būtų iškviestas bet kuris kaltinamojo arba jo gynėjo prašomas liudytojas, o tik teisę apklausti gynybai svarbius liudytojus ir turėti tinkamą galimybę atitinkamame proceso etape užduoti klausimus prieš jį liudijantiems liudytojams ir juos ginčyti. Visų pirma Valstybių, Pakto Šalių, įstatymų leidėjai nustato įrodymų priimtinumą ir tai, kaip juos vertina jų teismai²¹. Šiuo atžvilgiu Valstybė,

¹⁸ Kuriame jam atstovavo gynėjas M. Kepenis.

¹⁹ Autorius pripažino, kad programa „Vadyba“, „Sandėlis“ ir „Parduotuvė“ šiame kompiuteryje naudojosi tik jis. Ši programa buvo naudojama automobilių detalių kainoms rinkoje nustatyti, išsiaiškinti, už kiek autorius tas detales galėjo pirkti ir parduoti, taip pat automobilių detalių brūkšniniais kodams atspausdinti.

²⁰ Iš tikrųjų buvo trys liudytojai, o autorius pirminiame skunde padarė klaidą.

²¹ Žmogaus teisių komiteto Bendrasis komentaras Nr. 32 (2007 m.), 39 punktas.

Pakto Šalis, nori patikslinti, kad Klaipėdos apygardos teismo teisėjų kolegija autoriaus gynėjo prašymą apklausti kitus liudytojus (tris autoriaus darbuotojus) nusprendė atmesti todėl, kad jie jau buvo apklausti tiek ikiteisminio tyrimo metu, tiek apylinkės teismo posėdyje, kuriame dalyvavo ir autorius, ir jo gynėjas. Be to, vienas iš darbuotojų teismo posėdyje teigė, kad kratos metu buvo girtas ir nieko neprisiminė. Todėl Valstybė, Pakto Šalis, pažymi, kad jo parodymai nebūtų naudingi autoriui. Todėl galima daryti išvadą, kad apygardos teismo atsisakymas iškviesti tris autoriaus darbuotojus buvo pagrįstas atsižvelgiant į būtinybę surinkti informaciją iš skirtingų šaltinių. Trys autoriaus darbuotojai jau buvo apklausti dėl aplinkybių, be kita ko, susijusių su 2012 m. birželio 15 d. krata, ir tik kratą atlikusių pareigūnų parodymai buvo reikalingi siekiant visapusiškai įvertinti atitinkamus teisme ginčijamus klausimus.

4.19. Valstybė, Pakto Šalis, primena, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nagrinėjo autoriaus skundą dėl pakartotinio apygardos teismo atsisakymo iškviesti jo darbuotojus liudytojais. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas palaikė apygardos teismo poziciją, konstatuodamas, kad apeliacinės instancijos teismas atnaujino įrodymų tyrimą, įvertino tiek ikiteisminio tyrimo metu, tiek pirmosios instancijos teisme duotus liudytojų parodymus ir padarė atitinkamas išvadas.

4.20. Pagal vidaus teisę Lietuvos Aukščiausiasis Teismas tikrina, ar, vertindami įrodymus ir nustatydami bylai reikšmingas aplinkybes, nacionaliniai žemesniosios instancijos teismai nepažeidė baudžiamojo proceso teisės ir pagal nustatytas bylos aplinkybes tinkamai pritaikė baudžiamąjį įstatymą²². Atmesdamas autoriaus gynėjo kasacinį skundą, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas aiškiai nenustatė esminių baudžiamojo įstatymo pažeidimų.

4.21. Galiausiai, kaip pabrėžta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje, autorius ginčija teismų atliktą įrodymų vertinimą, savaip interpretuoja liudytojų parodymus ir daro kitokias išvadas. Valstybė, Pakto Šalis, pažymi, kad paprastai aplinkybes ir įrodymus arba vidaus teisės aktų taikymą konkrečioje byloje turi peržiūrėti Valstybių, Pakto Šalių, teismai, nebent galima įrodyti, kad toks vertinimas ar taikymas buvo akivaizdžiai savavališkas arba akivaizdžiai klaidingas, buvo atsisakyta vykdyti teisingumą arba kad teismas kitaip pažeidė savo nepriklausomumo ir nešališkumo pareigą. Šiuo atveju nacionalinių teismų savavališkumo ar atsisakymo vykdyti teisingumą nenustatyta.

4.22. Dėl šios priežasties Valstybė, Pakto Šalis, mano, kad šis skundas turėtų būti atmestas kaip akivaizdžiai nepagrįstas pagal Fakultatyvaus protokolo 2 straipsnį.

4.23. Remdamasis Pakto 14 straipsnio 1 dalimi ir 14 straipsnio 3 dalies e punktu, dėl liudytojų, kurie buvo įtariamieji ikiteisminiame tyrime, parodymų vertinimo autorius skundžiasi, kad ikiteisminio tyrimo metu trys iš jų ikiteisminio tyrimo pareigūnui davė parodymus, kuriuose kaltino autorių sąmoningu vogtų automobilių detalių pirkimu, nors jie buvo bendrai kaltinami asmenys ir vėliau pakeitė parodymus. Teismas rėmėsi pirminiais parodymais. Priešingai, nei teigia autorius, trys liudytojai niekada nebuvo įtariamieji bendrininkavimu su autoriumi, todėl jie niekada nejautė spaudimo. Dėl šios priežasties Valstybė, Pakto Šalis, mano, kad šis skundas turėtų būti atmestas kaip akivaizdžiai nepagrįstas pagal Fakultatyvaus protokolo 2 straipsnį.

4.24. Dėl teiginių, kad, tyrimo metu autoriui per 2012 m. spalio 22 d. apklausą atsisakius gynėjo, buvo pažeistas Pakto 14 straipsnio 3 dalies d punktas, Valstybė, Pakto Šalis, teigia, kad autorius nepanaudojo šalies vidaus teisinės gynybos priemonių, nes nacionalinėms institucijoms niekada nesiskundė dėl procesinių pažeidimų, padarytų, kai atsisakė teisės būti ginamam advokato, ir nesiskundė dėl per šią apklausą gautų įrodymų neteisėtumo²³.

²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gegužės 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-152-699/2018, <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=35cd90f7-72aa-4934-a7c7-11df1b3385da> (lietuvių kalba).

²³ Valstybė, Pakto Šalis, remiasi nacionalinių teismų, kurie nagrinėjo įtariamojo atsisakymo nuo teisės būti atstovaujamam gynėjo, praktikos pavyzdžiais. Žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo apžvalgą dėl Baudžiamojo proceso kodekso normų, reglamentuojančių įtariamojo ir kaltinamojo teises, taikymo, <https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/baudziamuju-byly-apzvalgos/> (lietuvių kalba).

4.25. Valstybė, Pakto Šalis, primena Komiteto jurisprudenciją, išdėstytą Bendrojo komentaro Nr. 32 (2007 m.) 37 punkte, ir nurodo, kad Konstitucijos²⁴ 31 straipsnyje ir nacionalinių teismų praktikoje panašiai teigiama, kad teisė į gynybą, be kita ko, užtikrinama suteikiant įtariamajam teisę gintis pačiam be gynėjo arba užtikrinant teisę turėti gynėją, o tai susiję su asmens teise atsisakyti teisės būti ginamam gynėjo ir gintis pačiam²⁵.

4.26. Autorius niekada neteigė, kad pareigūnai jam darė spaudimą, kad jis atsisakytų teisės būti ginamam gynėjo. Nebuvo jokių aplinkybių, įrodančių, kad autorius negalėjo gintis pats be gynėjo pagalbos. Priešingai, apygardos teismo nuosprendyje dėl autoriui pareikštų kaltinimų dėl nusikalstamos veikos, numatytos Baudžiamojo kodekso 189 straipsnio 1 dalyje, nurodyta, kad „teismo posėdžio metu apylinkės teisme V. V. prašė remtis parodymais, duotais ikiteisminio tyrimo metu“.

4.27. Nebuvo pagrindo manyti, kad autorius gynėjo atsisakė ne savanoriškai. Autorius neturėjo negalios, buvo vidutinio amžiaus, buvo bendrovės direktorius ir svarbiausia tai, kad dėl proceso jį jau buvo konsultavęs advokatas, todėl kompetentingos institucijos galėjo pagrįstai priimti jo atsisakymą.

4.28. Valstybė, Pakto Šalis, negali sutikti su autoriaus teiginiu, kad, 2012 m. spalio 18–31 d. jam taikant suėmimą, su juo buvo nežmoniška elgiama siekiant išgauti parodymus prieš save ir kad dėl žeminančio elgesio ir pakartotinio tyrimą vykdančių pareigūnų siūlymo duoti parodymus prieš save 2012 m. spalio 22 d. autorius sutiko su tyrėjo pasiūlymu atsisakyti, kad per apklausą jam atstovautų gynėjas. Valstybė, Pakto Šalis, pažymi, kad yra protokolas, kuriuo autorius patvirtino, jog gynėjo atsisakė savo paties iniciatyva; be to, dėl suėmimo sąlygų jis niekada nesiskundė nacionalinėms institucijoms.

4.29. Bet kuriuo atveju pats autorius turėjo nuspręsti, ar pateikti informaciją apie savo elektroninius laiškus ir elektroninio pašto slaptažodžius. Pagal vidaus teisę (Baudžiamojo proceso kodekso 21 straipsnis) autorius, kaip įtariamasis, galėjo atsisakyti duoti parodymus. Iš tiesų 2012 m. spalio 22 d. apklausa buvo labai trumpa ir techninio pobūdžio. Negalima teigti, kad autorius davė parodymus prieš save, – remiantis Valstybės, Pakto Šalies, turima medžiaga, per šią apklausą autoriaus pateikta informacija jo baudžiamojoje byloje nebuvo panaudota prieš jį.

4.30. Dėl duotų per šią apklausą autoriaus parodymų ir jų poveikio tolesniam autoriaus baudžiamosios bylos tyrimui Valstybė, Pakto Šalis, tvirtai laikosi nuomonės, kad ši skundo dalis turėtų būti atmesta ne tik dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo, bet ir dėl piktnaudžiavimo teise pateikti pranešimą.

4.31. Pakto 14 straipsnio 3 dalies g punkte garantuojama teisė nebūti verčiamam duoti parodymų prieš save arba prisipažinti esant kaltam. Ši apsaugos garantija turi būti aiškinama kaip tyrimo institucijų kaltinamajam daromo tiesioginio ar netiesioginio fizinio ar nederamo psichologinio spaudimo, siekiant išgauti kaltės pripažinimą, nebuvimas²⁶. Valstybė, Pakto Šalis, tvirtai laikosi nuomonės, kad per apklausą autorius nebuvo verčiamas duoti parodymus prieš save ar prisipažinti kaltu ir iš tiesų nepateikė jokios informacijos, kuri vėliau būtų panaudota prieš jį. Valstybė, Pakto Šalis, nori patikslinti, kad autorius klaidina Komitetą teigdamas, jog jis pateikė ir elektroninio pašto, ir nešiojamojo kompiuterio slaptažodžius. Be to, jo pateiktas elektroninio pašto slaptažodis nebuvo svarbus prieigai prie jo nešiojamojo kompiuterio ir atitinkamai nebuvo svarbus nustatant informaciją apie autoriaus parduotus automobilius. Be to, kaip pripažino pats autorius, prieigą prie jo elektroninio pašto turėjo kiti bendrovės darbuotojai ir valdžios institucijos atitinkamą informaciją galėjo gauti ne tik iš autoriaus, bet ir iš kitų asmenų.

4.32. Valstybė, Pakto Šalis, daro išvadą, kad ši pranešimo dalis yra nepagrįsta: nebuvo panaudotos vidaus teisinės gynybos priemonės, o dėl pateiktų neteisingų duomenų autorius gali būti laikomas piktnaudžiaujančiu savo teise pateikti pranešimą.

²⁴ <http://www.lrkt.lt/en/about-the-court/legal-information/the-constitution/192>.

²⁵ Žr. <https://www.lat.lt/lat-praktika/teismu-praktikos-apzvalgos/baudziamuju-byly-apzvalgos/68> (lietuvių kalba).

²⁶ Žmogaus teisių komiteto Bendrasis komentaras Nr. 32, 41 punktas.

Autoriaus pastabos dėl Valstybės, Pakto Šalies, pastabų dėl priimtumo ir esmės

5.1. 2019 m. gruodžio 6 d. pastabose autorius teigia, kad Valstybė, Pakto Šalis, pažeidė jo teisę į teisingą bylos nagrinėjimą pagal Pakto 14 straipsnio 5 dalį. Remiantis byla *B. G. V. prieš Ispaniją*²⁷, kadangi autorius pirmą kartą buvo nuteistas apeliacinės instancijos teisme, jis turėjo turėti galimybę į nuosprendžio peržiūrą kitame apeliacinės instancijos teisme. Tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pripažino jo kasacinius skundus nepriimtinais, kaip patvirtino Valstybė, Pakto Šalis. Baudžiamojo proceso kodekso 369 straipsnyje nenumatyta, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas privalo peržiūrėti apkaltinamąjį nuosprendį, apeliacinės instancijos teisme priimtą po išteisinimo pirmosios instancijos teisme, o tai savaime prieštarauja Pakto 14 straipsnio 5 daliai.

5.2. Autorius dar kartą pažymi, kad Valstybė, Pakto Šalis, pažeidė jo teisę pagal Pakto 14 straipsnio 1 dalį ir teisę į asmeninį gyvenimą pagal 17 straipsnio 1 dalį, ir mano, kad Valstybės, Pakto Šalies, argumentai yra akivaizdžiai nepagrįsti.

5.3. Dėl nešiojamojo kompiuterio buvimo vietos autorius ginčija Valstybės, Pakto Šalies, argumentą, kad pastatas, kurio registro Nr. 7796-4001-7129, priklausė bendrovei „Tauvita“, kaip neteisingą ir prieštaraujantį nuosavybės liudijimui.

5.4. Be to, kaip savo pastabose patvirtina Valstybė, Pakto Šalis, per kratą savo pastate autorius nedalyvavo ir nebuvo atstovaujamas. Taip Valstybė, Pakto Šalis, paneigė jo atskirą subjektiškumą bendrovės atžvilgiu ir pažeidė jo teises pagal Pakto 16 straipsnį.

5.5. Remdamasi išimtinai liudytojų parodymais, kuriuos jie davė būdami įtariamieji ir laikomi nežmoniškomis sąlygomis, o ne teisme viešai duotais prieštarais parodymais, Valstybė, Pakto Šalis, savo pastabose neteisingai supranta Komiteje vykstančio proceso pobūdį. Tokiais kaip šis pranešimais skundžiamasi ne dėl konkretaus nuteisimo pagal Lietuvos baudžiamąjį kodeksą, o dėl žmogaus teisių pažeidimų nacionaliniame teismo procese, vertinant jį kaip visumą. Net jei kuris nors iš Pakto straipsnių nebuvo paminėtas pirminiame pranešime, Komitetui buvo pateiktas žmogaus teisių pažeidimo, susijusio su šalies vidaus teisės aktais, apibūdinimas.

5.6. Autoriaus nuomone, į nežmoniškas ar žeminančias kalinimo sąlygas turi būti savaime atsižvelgiama skiriant bausmę, nes nežmoniškomis ir žeminančiomis sąlygomis įtariamasis yra baudžiamas savaime. Kompensacija, kurią Valstybė, Pakto Šalis, moka už nežmoniškas ir žeminančias kalinimo sąlygas, yra nereikšminga, ir bet kuriuo atveju autoriui (ir iš tikrųjų daugumai asmenų) laisvė ar mažesnė bauda yra svarbiau nei nereikšmingos kompensacijos sumos. Savo iniciatyva neatsižvelgdami į žeminančias kalinimo sąlygas, Valstybės, Pakto Šalies, teismai nesivadovavo Pakto 7 ir 10 straipsnių nuostatomis.

5.7. Dėl teisės į kontaktinius pasimatymus su šeimos nariais byloje *Varnas prieš Lietuvą* Europos Žmogaus Teisių Teismas išaiškino, kad veiksmingos teisinės gynybos priemonės negalėjo būti tuo atveju, kai suimtasis pageidavo kontaktinių pasimatymų, o ne pinigų, ir šią petiją priėmė nereikalaudamas, kad būtų panaudotos šalies vidaus teisinės gynybos priemonės. Autoriaus situacija yra tokia pati. Jam nereikia pinigų už pažeistą teisę į pasimatymus su šeimos nariais, tačiau jis siekia Valstybėje, Pakto Šalyje, taikomos tvarkos pakeitimo.

5.8. Priešingai, nei savo pastabose teigia Valstybė, Pakto Šalis, autorius nurodo, kad jo kalinimo sąlygos neatitiko Nelsono Mandelos taisyklėse nustatytų elgesio su kalintais reikalavimų²⁸.

5.9. Priešingai, nei savo pastabose teigė Valstybė, Pakto Šalis, Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato vyresnysis tyrėjas neinformavo autoriaus, kad galimybė

²⁷ CCPR/C/84/D/1095/2002/Rev.1.

²⁸ Autorius nurodo, kad jam nebuvo užtikrinamas pakankamas maisto kiekis ir jis kentė alkį, patalynė buvo pilna parazitų, nebuvo jokių higienos reikmenų. Autoriui buvo leidžiama maudytis duše tik vieną kartą ir nebuvo šampūno. Kamerose buvo įrengta skylė žemėje, kuri nebuvo tinkamai atitverta nuo gyvenamojo ploto, kad autorius būtų žeminamas turėdamas naudotis tualetu kitų suimtųjų akivaizdoje, taip pat nebuvo tualetinio popieriaus. Jam niekada nebuvo leidžiama praleisti valandos lauke.

būti atstovaujamam gynėjo yra naudinga jo interesams. Priešingai, jis piktnaudžiavo autoriaus pasitikėjimu ir teisinio išsilavinimo stoka ir įtikino jį, kad gynėjas jam trukdytų.

5.10. Autoriaus įsitikinimu, Valstybė, Pakto Šalis, turėtų atlyginti turtinę žalą, kurią sudaro dėl Pakto pažeidimų negautos pajamos, ir neturtinę 30 vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių Valstybėje, Pakto Šalyje, dydžio žalą bei jo bylinėjimosi išlaidas.

Valstybės, Pakto Šalies, papildomos pastabos dėl priimtumo ir esmės

6.1. 2020 m. vasario 18 d. Valstybė, Pakto Šalis, patvirtino savo poziciją, kad autorius skundai dėl Pakto 7 straipsnio ir 10 straipsnio 1 dalies tariamo pažeidimo, susijusio su jo kalinimo sąlygomis ir pasimatymų su sutuoktine nebuvimu, turi būti pripažinti nepriimtinais pagal Fakultatyvaus protokolo 2 straipsnį ir 5 straipsnio 2 dalies b punktą, nes šie skundai Komitetui buvo pateikti nepanaudojus prieinamų ir veiksmingų šalies vidaus teisinės gynybos priemonių nacionaliniu lygmeniu.

6.2. Valstybė, Pakto Šalis, taip pat laikosi savo pozicijos, kad skundas dėl Pakto 14 straipsnio 1 dalies ir 17 straipsnio 1 dalies tariamo pažeidimo, susijusio su krata, kuri tariamai buvo atlikta nacionalinio teismo nutartyje nenumatytame pastate, turi būti paskelbtas nepriimtiniu pagal Fakultatyvaus protokolo 2 straipsnį ir 5 straipsnio 2 dalies b punktą, nes šie pranešime nurodyti skundai Komitetui buvo pateikti dar nepanaudojus prieinamų ir veiksmingų vidaus teisinės gynybos priemonių nacionaliniu lygmeniu. Be to, autoriaus tvirtinimai yra nepagrįsti.

6.3. Savo dviejuose kasaciniuose skunduose autorius pripažįsta, kad kompiuteris „buvo rastas ir iš bendrovės „Tavuita“ paimtas kratos metu“. Per kratą paimto kompiuterio buvimo vieta tuose kasaciniuose skunduose buvo paminėta tik dėl tikslumo, o ne siekiant užginčyti pačios kratos teisėtumą.

6.4. Dėl autoriaus teiginio, kad pirmosios instancijos teismas nevertino nešiojamojo kompiuterio kaip jo kaltės įrodymo ir jį išteisino, todėl jam nebuvo prasmės skųstis dėl kratos iki apeliacinės instancijos teismo apkaltinamojo nuosprendžio, Valstybė, Pakto Šalis, pažymi, kad šis autoriaus argumentas dar kartą įrodo, jog autorius nacionalinėse institucijose ginčijo ne tariamą jo teisės į būsto neliečiamybę pažeidimą dėl vietos, kurioje buvo atlikta krata, o apeliacinės instancijos teismo išaiškinimą dėl nešiojamajame kompiuteryje buvusių duomenų naudojimo tikslo.

6.5. Dėl autoriaus skundo, kad nei autorius, nei jo atstovas nedalyvavo atliekant kratą, Valstybė, Pakto Šalis, primena, kad, remiantis Baudžiamojo proceso kodekso 145 straipsnio 4 dalimi, jei krata atliekama įmonės patalpose, ji turi būti atliekama dalyvaujant tos įmonės atstovui. Autoriaus atveju krata buvo atlikta dalyvaujant bendrovės atstovui, kuris turėjo galimybę patekti į pagalbines patalpas, palydėjo pareigūnus ir neturėjo jokių skundų dėl kratos neteisėtumo. Pagal įstatymą nėra reikalavimo, kad advokatas dalyvautų per kratą. Šiuo atžvilgiu taip pat reikėtų pridurti, kad 2012 m. birželio 15 d. kratos metu taip pat dalyvavo kitas darbuotojas, t. y. autoriaus sugyventinė. Nei autoriaus sugyventinė, nei autorius niekada nesiskundė dėl pastatų, kuriuose buvo atlikta krata.

6.6. Valstybė, Pakto Šalis, taip pat laikosi savo pozicijos, kad remiantis Pakto 14 straipsnio 3 dalies d ir g punktais pateiktas autorius skundas dėl teisės būti ginamam gynėjo atsisakymo ir parodymų prieš save davimo turi būti pripažintas nepriimtiniu pagal Fakultatyvaus protokolo 2 straipsnį ir 5 straipsnio 2 dalies b punktą. Valstybė, Pakto Šalis, taip pat pažymi, kad šiame pranešime nurodyti argumentai Komitetui buvo pateikti dar nepanaudojus prieinamų ir veiksmingų vidaus teisinės gynybos priemonių nacionaliniu lygmeniu, be to, autorius piktnaudžiauja savo teise pateikti pranešimą.

6.7. Valstybė, Pakto Šalis, taip pat pažymi, kad autorius Komitetui nepateikia tariamo valdžios institucijų jam daryto spaudimo atsisakyti teisės į gynėją apibūdinimo.

6.8. Dėl naujų klausimų, kuriuos dėl Valstybės, Pakto Šalies, pastabų autorius iškėlė savo pastabose, pavyzdžiui, dėl tariamo teisės į apkaltinamojo nuosprendžio peržiūrą pažeidimo pagal Pakto 14 straipsnio 5 dalį ir dėl tariamo atsisakymo pripažinti autoriaus atskirą subjektiškumą bendrovės atžvilgiu pagal 16 straipsnį pažymėtina, kad šie klausimai nebuvo keliami pirminiame autoriaus pranešime ir todėl Komitetas neturėtų jų svarstyti.

6.9. Galiausiai Valstybė, Pakto Šalis, pažymi, kad autorius mano, jog ji turėtų jam sumokėti „turtinę negautą pajamų dydžio žalą“ ir „neturtinę 30 vidutinių mėnesinių darbo užmokesčių Valstybėje, Pakto Šalyje, dydžio žalą“. Autorius šios sumos nepagrindžia ir nenurodo priežasčių, kodėl prašo 30 vidutinių mėnesinių bruto darbo užmokesčių. Valstybė, Pakto Šalis, pažymi, kad tariamai „negautos pajamos“ nėra susijusios su šioje byloje pateiktais skundais. Valstybė, Pakto Šalis, teigia, kad dėl to, jog, jos tvirtu įsitikinimu, pranešimas laikytinas nepagrįstu, autoriaus reikalavimai dėl kompensacijos atitinkamai turėtų būti atmesti.

Papildomos autoriaus pastabos

7.1. Komitetui pritarus, vadovaudamasis Komiteto darbo reglamento 92 taisyklės 7 ir 8 dalimis, autorius 2020 m. liepos 7 d. pateikė papildomas pastabas dėl Valstybės, Pakto Šalies, pastabų.

7.2. Dėl valstybės, Pakto Šalies, pastabos, kad autoriaus pagal Pakto 14 straipsnio 5 dalį ir 16 straipsnį pateikti nauji reikalavimai turėtų būti laikomi nepriimtinais, nes jie nebuvo pateikti jo pirminiame pranešime, autorius teigia, kad Komitetui skundus galima pateikti per penkerius metus nuo vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo. Todėl jis gali reikšti bet kokius naujus reikalavimus, kol šie penkeri metai nesibaigė. Jis taip pat galėjo pateikti naują pranešimą, tačiau to nepadarė, kad neapsunkintų proceso.

7.3. Autorius ir toliau ginčija Valstybės, Pakto Šalies, argumentus dėl nuosavybės, kurioje buvo rastas nešiojamasis kompiuteris.

Valstybės, Pakto Šalies, pastabos dėl autoriaus papildomų pastabų

8.1. 2020 m. rugsėjo 9 d. Valstybė, Pakto Šalis, pateikė savo pastabas dėl autoriaus papildomų pastabų.

8.2. Valstybė, Pakto Šalis, atkreipia ypatingą Komiteto dėmesį į oficialaus dokumento (pastatų plano), kurį pateikė ir kuriuo rėmėsi autoriaus teisinis atstovas papildomose pastabose Komitetui, klostojimą. Šis faktas yra ypač pribloškiantis, ir Valstybė, Pakto Šalis, tokį autoriaus elgesį laiko pasipiktinimą keliančiu Komiteto apgaulinėjimu, ir tai yra piktnaudžiavimas teise pateikti pranešimą.

8.3. Valstybė, Pakto Šalis, laikosi pozicijos, kad krata buvo atlikta bendrovės teritorijoje, bendrovės pastatuose ir jų pagalbinėse patalpose, kitaip tariant, teismo nutartyje nurodytuose pastatuose. Dėl šios priežasties šiuo atveju kratos teisėtumas nekėlė jokių abejonių.

Komiteto apsvarstyti klausimai ir procesas Komitete

Priimtimumo vertinimas

9.1. Prieš pradėdamas nagrinėti bet kokį pranešime pateiktą skundą, Komitetas pagal savo darbo reglamento 97 taisyklę turi nuspręsti, ar pagal Fakultatyvų protokolą pranešimas yra priimtinas.

9.2. Kaip reikalaujama pagal Fakultatyvaus protokolo 5 straipsnio 2 dalies a punktą, Komitetas įsitikino, kad tas pats klausimas šiuo metu nėra nagrinėjamas pagal kitą tarptautinio tyrimo ar ginčo sprendimo procedūrą.

9.3. Autorius teigia, kad Pakto 7 straipsnyje ir 10 straipsnio 1 dalyje numatytos jo teisės pažeistos dėl nežmoniškų ir žeminančių kalinimo sąlygų nuo 2012 m. spalio 18 d. iki spalio 31 d. ir dėl tuo laikotarpiu nesuteiktų pasimatymų su sutuoktine. Komitetas atkreipia dėmesį į autoriaus teiginius, kad jis dėl šios padėties nesiskundė, nes Lietuvos teismams neturėjo praktinės galimybės pagerinti jo padėtį. Komitetas atkreipia dėmesį į Valstybės, Pakto Šalies, poziciją, kad autorius nepanaudojo šalies vidaus teisinės gynybos priemonių, kaip reikalaujama pagal Fakultatyvaus protokolo 5 straipsnio 2 dalies b punktą. Komitetas primena savo jurisprudenciją, kurioje nurodyta, kad nors ir nėra pareigos panaudoti šalies vidaus teisinės gynybos priemones, jeigu nėra tikimybės, kad jos bus sėkmingos, pranešimų autoriai esamomis teisinės gynybos priemonėmis privalo pasinaudoti rūpestingai, ir vien abejonės ar prielaidos dėl jų veiksmingumo neatleidžia autorių nuo pareigos jomis

pasinaudoti²⁹. Komitetas atkreipia dėmesį į Valstybės, Pakto Šalies, pateiktą išsamią informaciją, kurioje išvardytos pagal vidaus teisės aktus numatytos šalies vidaus teisinės gynybos priemonės ir atitinkama Komiteto jurisprudencija panašiose bylose. Jis taip pat pažymi, kad nacionalinėse institucijose autorius nekėlė kalinimo sąlygų klausimo ir neprašė jokių pasimatymų su sutuoktine. Todėl Komitetas mano, kad jis negali nagrinėti autoriaus skundų pagal Pakto 7 straipsnį ir 10 straipsnio 1 dalį, nes jis nepanaudojo šalies vidaus teisinės gynybos priemonių, kaip reikalaujama pagal Fakultatyvaus protokolo 5 straipsnio 2 dalies b punktą.

9.4. Autorius teigia, kad dėl 2012 m. birželio 15 d. kratos buvo pažeistos Pakto 14 straipsnio 1 dalyje ir 17 straipsnio 1 dalyje numatytos jo teisės, nes Klaipėdos miesto apylinkės teismo nutartis dėl kratos nebuvo taikoma lauko virtuvei, kurioje buvo rastas jo nešiojamasis kompiuteris, ir kad tai yra jo teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimas. Jis taip pat teigia, kad lauko virtuvė buvo jo nuosavybės dalis, todėl tai buvo neteisėtas įsikišimas į jo būsto neliečiamybę. Komitetas atkreipia dėmesį į Valstybės, Pakto Šalies, pastabas, kad krata buvo atlikta laikantis visų vidaus teisės reikalavimų ir nusistovėjusios nacionalinių teismų praktikos ir kad autorius nacionaliniams teismams nesiskundė dėl kratos vietos. Komitetas mano, kad, atsižvelgiant į Valstybės, Pakto Šalies, pateiktą informaciją, autorius nepaiškino, koks Valstybės, Pakto Šalies, veikimas buvo nepagrįstas ir savavališkas. Valstybė, Pakto Šalis, pateikė pakankamai įrodymų, kad krata buvo atlikta teisėtai ir kad nacionaliniu lygmeniu buvo prieinamų ir veiksmingų vidaus teisinės gynybos priemonių. Komitetas mano, kad skundai pagal Pakto 14 straipsnio 1 dalį ir 17 straipsnio 1 dalį yra nepagrįsti ir nepriimtini.

9.5. Autorius tvirtina, kad buvo pažeistas Pakto 14 straipsnio 3 dalies d punktas, kai 2012 m. spalio 22 d. jis buvo priverstas atsisakyti gynėjo, nes atsisakymas buvo pasirašytas tuo metu, kai su juo buvo žeminančiai elgiamasi areštinėje, atsisakymo metu nedalyvavo advokatas, atsisakymą inicijavo tyrėjas ir atsisakymas nebuvo pakankamai motyvuotas. Komitetas atkreipia dėmesį į Valstybės, Pakto Šalies, pastabas, kad autorius, atsisakydamas teisės būti atstovaujamam gynėjo, nacionalinėms institucijoms niekada nesiskundė dėl jokių procesinių pažeidimų. Komitetas primena savo jurisprudenciją dėl Pakto 14 straipsnio 3 dalies d punkto, kuriame numatytos dvi viena kitai neprieštaraujančios gynybos rūšys. Advokato padedami asmenys turi teisę advokatui duoti nurodymus dėl bylos vedimo ir duoti parodymus savo vardu. Pakte numatyta galimybė gintis pačiam arba padedamam savo pasirinkto gynėjo, taigi kaltinamajam numatyta galimybė atsisakyti gynėjo pagalbos. Komiteto nuomone, jeigu autorius manė, kad per apklausą nedalyvaujant gynėjui buvo pažeistos jo teisės, jis dėl to galėjo pateikti skundą nacionalinėms institucijoms. Nenustatyta jokių aplinkybių, įrodančių, kad autorius negalėjo apsiginti be gynėjo pagalbos ar kad tyrimo pareigūnai darė jam spaudimą atsisakyti gynėjo dalyvavimo. Be to, Komitetas atkreipia dėmesį į autoriaus teiginį, kad nežmoniškais jo suėmimo sąlygomis buvo siekiama išgauti parodymus prieš save, tačiau, kaip pažymi Valstybė, Pakto Šalis, yra protokolai, kuriuo autorius patvirtino, kad gynėjo jis atsisakė savo paties iniciatyva (žr. šio sprendimo 4.28 punktą), ir nacionaliniu lygmeniu jis niekada nesiskundė dėl suėmimo sąlygų. Todėl Komitetas mano, kad autoriaus skundai pagal Pakto 14 straipsnio 3 dalies d punktą yra nepriimtini remiantis Fakultatyvaus protokolo 2 straipsniu ir 5 straipsnio 2 dalies b punktu dėl vidaus teisinės gynybos priemonių nepanaudojimo.

9.6. Autorius mano, kad, atsisakius apklausti penkis papildomus liudytojus, ypač kratos metu dalyvavusius policijos pareigūnus, buvo pažeistas Pakto 14 straipsnio 3 dalies e punktas, ir teigia, kad dėl to, jog buvo atsižvelgta į dviejų bendrovės darbuotojų parodymus, duotus jų sulaikymo, o ne žodinio bylos nagrinėjimo metu, jis neturėjo galimybės šiuos liudytojus apklausti. Autorius pažymi, kad pirminių parodymų davimo metu šie darbuotojai buvo bendrai kaltinami asmenys ir laikomi areštinėje, o žodinio bylos nagrinėjimo metu jie buvo liudytojai, ir kad pagal galiojančius įstatymus „kaltinamieji turi teisę meluoti, kad galėtų apsiginti, tačiau liudytojai privalo sakyti tiesą“. Komitetas atkreipia dėmesį, kad šie skundai yra susiję su nacionalinių teismų atliktu aplinkybių ir įrodymų vertinimu, kurio Komitetas neperžiūri, išskyrus tuos atvejus, kai galima nustatyti, kad vertinimas buvo akivaizdžiai

²⁹ Pavyzdžiui, *X ir kiti prieš Graikiją* (CCPR/C/126/D/2701/2015), 8.5 punktas, ir *Zsolt Vargay prieš Kanadą* (CCPR/C/96/D/1639/2007), 7.3 punktas.

savavališkas arba prilygo atsisakymui vykdyti teisingumą arba kad teismas nevykdė savo nepriklausomumo ir nešališkumo pareigos. Valstybė, Pakto Šalis, išsamiai paaiškino nacionalinių institucijų sprendimų motyvus, o šios institucijos konkrečiai išnagrinėjo autoriaus argumentus šiuo klausimu (žr. šio sprendimo 4.17–4.23 punktus). Todėl Komitetas pareiškia, kad autoriaus skundai pagal Pakto 14 straipsnio 3 dalies c punktą yra nepriimtini kaip nepagrįsti.

9.7. Autorius teigia, kad, 2012 m. spalio 22 d. jam atsisakius gynėjo ir davus parodymus prieš save, t. y. nurodžius savo elektroninio pašto slaptažodį, buvo pažeistos Pakto 14 straipsnio 3 dalies g punkte numatytos jo teisės. Komitetas atkreipia dėmesį į autoriaus teiginį, kad jo nuteisimą lėmė jo elektroninio pašto slaptažodžio pateikimas. Komitetas atkreipia dėmesį į Valstybės, Pakto Šalies, pastabas, kad autorius, teigdamas, kad nešiojamajame kompiuteryje ir elektroniniame pašte buvusią informaciją buvo galima gauti tik autoriui pateikus slaptažodį, Komitetui pateikė klaidinančią informaciją. Komitetas mano, kad pagal Valstybės, Pakto Šalies, vidaus teisės aktus autorius neprivalėjo pateikti slaptažodžio, ir, atsižvelgdamas į abiejų šalių pateiktus dokumentus, taip pat į tai, kad prie nešiojamojo kompiuterio prieigą turėjo ir kiti asmenys, mano, kad šis teiginys yra nepagrįstas ir kad autorius nepanaudojo vidaus teisinės gynybos priemonių. Atsižvelgdamas į tai, kad buvo pateikti neteisingi duomenys, Komitetas, remdamasis turimais abiejų šalių pateiktais dokumentais, mano, kad autorius pateikė klaidinančią informaciją, laiko tai piktnaudžiavimu teise pateikti pranešimą ir skelbia šiuos skundus nepriimtinais pagal Fakultatyvaus protokolo 2 ir 3 straipsnius bei 5 straipsnio 2 dalies b punktą.

9.8. Dėl autoriaus pastabose pateikto papildomo skundo pagal Pakto 14 straipsnio 5 dalį dėl pažeistos teisės į apkaltinamojo nuosprendžio peržiūrą ir skundo pagal 16 straipsnį dėl Valstybės, Pakto Šalies, atsisakymo pripažinti autoriaus atskirą subjektiškumą bendrovės atžvilgiu Komitetas taip pat atkreipia dėmesį į autoriaus 2020 m. sausio 13 d. papildomose pastabose pateiktą penkerių metų senaties taisyklės aiškinimą, kad bet kuriuo metu, kol po vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo nepraėjo penkerių metų terminas, autorius gali teikti papildomus skundus pranešime arba net naują pranešimą. Šiuo atžvilgiu Komitetas pažymi, kad pagal jo Darbo reglamento 99 taisyklės c punktą pranešimas iš tiesų turėtų būti pateiktas per penkerius metus nuo vidaus teisinės gynybos priemonių panaudojimo³⁰. Tačiau Komitetas primena savo jurisprudenciją, pagal kurią visus reikalavimus autorius turi pateikti savo pirminiame pranešime, prieš pateikiant Valstybei, Pakto Šaliai, prašymą pateikti pastabas dėl pranešimo priimtumo ir esmės, išskyrus tuos atvejus, kai autorius gali įrodyti, kodėl visų reikalavimų negalėjo pateikti tuo pačiu metu³¹. Kadangi autorius neįrodė, kodėl jo nauji reikalavimai negalėjo būti pareikšti ankstesniame etape, Komitetas, nagrinėdamas naujus reikalavimus, piktnaudžiautų procesu. Todėl Komitetas mano, kad autoriaus skundai pagal Pakto 14 straipsnio 5 dalį ir 16 straipsnį yra nepriimtini remiantis Fakultatyvaus protokolo 3 straipsniu.

10. Todėl Komitetas nusprendžia, kad:

- a) Pranešimas yra nepriimtinas pagal Fakultatyvaus protokolo 2 ir 3 straipsnius bei 5 straipsnio 2 dalies b punktą.
- b) Šis sprendimas perduodamas Valstybei, Pakto Šaliai, ir autoriui.

³⁰ CCPR/C/3/Rev.12.

³¹ Pavyzdžiui, *Jazairi prieš Kanadą* (CCPR/C/82/D/958/2000), 7.2 punktą.